

In illud: Si qua in Christo nova creatura

Η'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ, "Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά."

64.25

Πολλὴ μὲν γηπὼν προθυμία καταβάλλειν τὰ σπέρματα, ἐπειδὴν τὴν ἄρουραν ἐκκεκαθαυμένην ἴδῃ, καὶ μήτε ἀκανθῶν πλῆθος λυμαινόμενον τῇ βλάστη τῶν φυομένων, μήτε λίθον ἀντικρούοντα τῷ ἀρότρῳ· πλείων δὲ εὐκολία τῷ μέλλοντι καταβάλλειν τὸν λόγον, ἐπειδὴν ἀκροατὴν παρεσκευασμένον θεάσθαι. Ταῦτα λέγω, οὐκ ἐπειδὴ οὐ πάρεσιν οἱ πλούσιοι, τὴν τῶν πενήτων φιλοσοφίαν ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀκροάσεως ἐπιδεικνύων. Οὐ γὰρ τοῦ λέγοντος χρεῖα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ συνετῶς ἀκούοντος· ἀμφοτέρω γὰρ ἡ Γραφή ἐπιζητεῖ, σοφὸν διδάσκαλον καὶ συνετὸν ἀκροατὴν, ἵνα μὴ ὁ πόνος ὁ ἡμέτερος περιττὸς γένηται τῇ ῥαθυμίᾳ τῶν ἀκούοντων. Ἡ γὰρ φροντὶς οὐκ ἀφήσιν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτειν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποσυλᾷ τὴν γνώμην τῶν ἀκούοντων.

Ἐπεὶ οὖν ἅπαντας ὁρῶ παρεσκευασμένους· τὰ μὲν γὰρ ἀπόρρητα τῆς διανοίας οὐκ ἐπίσταμαι, ἐκάστου δὲ τὰ ὄμματα περιεργάζομαι, καὶ τὰ βλέφαρα ὡς κέρατα ἐστηκότα ὁρῶ, καὶ τὸ ἀτρεμές τοῦ ὄμματος τὸ ἀσάλευτον τῆς διανοίας ἡμῖν ἐμφαίνον, καὶ ἐκάστην διάνοιαν ἀπηλλαγμένην τῶν βιωτικῶν φροντίδων, μόνον ἕκαστον τοῦτο σκοποῦντα, τοῦτο λογιζόμενον, ὅπως δέξεται τὰ λεγόμενα· ἐπὶ πλέον συντείνετε ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν· ἀπλώσατε τὸν κόλπον τῆς ψυχῆς, ὥστε μετ' εὐκολίας καταβληθῆναι τὰ σπέρματα. Διὰ γὰρ μακροῦ τοῦ χρόνου ἐπὶ τὴν Παύλου τράπεζαν τὴν γλῶτταν ἀφεῖναι βούλομαι· οὐ γὰρ παύσομαι οὕτως αὐτὸν καλῶν, τὸν ἰδιώτην, τὸν ἄσημον, τὸν ἀγενῆ, τὸν σκηνοποιόν. Ταῦτά μου τὰ πλεονεκτήματα, ταῦτά μου τὰ ἐγκώμια, ὅτι τοιούτους ἔχω διδασκάλους, οὐ βιωτικοῖς πλεονεκτήμασιν, ἀλλὰ πνευματικοῖς κατορθώμασι λάμποντας. Ἐὰν εἴπη μοι ὁ Ἕλλην, τίνα ἔχεις διδάσκαλον; λέγω αὐτὸν τὸν σκηνοποιόν· καὶ τίνα ἄλλον; τὸν ἰχθυοπώλην· καὶ τίνα ἄλλον; τὸν τελώνην· καὶ τίνας ἄλλους· τοὺς μάγους καὶ τὴν πόρνην· καὶ τίνα ἄλλον; τὸν ληστήν· καὶ οὐκ ἐπαισχύνομαι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζομαι. Ἐγκαλλωπίζη διδάσκαλον ἀγοραῖον ἔχων; Καὶ πάνυ. Διὰ τί; Εἰ γὰρ ἡ εὐτέλεια τοῦ μαθητοῦ δείκνυσι τὴν δύναμιν τοῦ διδασκάλου, ἡ εὐτέλεια τοῦ διδασκάλου δείκνυσι θεῖον ὄν τὸ κήρυγμα. Εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωποι αὐτὸ κατήγγειλαν, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι αὐτὸ ἠῦραν· εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωποι αὐτὸ ἔσπειραν, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι αὐτὸ ἐγέννησαν. Οἱ ἄνθρωποι ὄργανα, ὁ Θεὸς τεχνίτης· οὔτοι κιθάρα, ἡ χεὶρ ἢ κραταιὰ ἐκείνη τὴν νευρὰν ἐκίνησε. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης ἐκείνος, καίτοι γε βασιλεὺς ὢν καὶ πορφύραν περιβεβλημένος καὶ διάδημα περικείμενος, καὶ τὴν οἰκουμένην διαλεγόμενος, καταλείπων τὴν φαντασίαν τὴν βιωτικὴν, ἵνα [δὲ] μή τις νομίση ὅτι βασιλικά ῥήματα ἔλεγεν· Ἐξερεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ Βασιλεῖ. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως. Διὰ τί κάλαμον καλεῖς; Ἴνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἐμὰ τὰ γράμματα, ἀλλὰ τῆς κατεχούσης δεξιᾶς.

Ὁ γὰρ κάλαμος οὐκ ἄφ' ἑαυτοῦ γράφει, ἀλλ' ὅπερ ἂν βούληται ἢ κατέχουσα χεὶρ. Καὶ ἡ γλῶσσά μου κάλαμός ἐστιν· κατέχει γὰρ αὐτὴν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅταν οὖν λέγῃ σοι ὁ Ἕλλην, τίς σου ὁ διδάσκαλος; μὴ αἰσχύνου μηδὲ ἐρυθρία, ἀλλὰ λέγε· Ὁ ἀγοραῖος, ὁ σκηνοποιός, ὁ ἐπ' ἀγορᾶς ἐστηκώς, ὁ δέρματα ράπτων. Ὁ σὸς δὲ τίς διδάσκαλος; Πλάτων, Πυθαγόρας, οὐκ ἀγοραῖος, ἀλλὰ φιλόσοφος. Εἰ δὲ λέγω ἐγὼ, Ὁ σὸς διδάσκαλος τίς; φιλόσοφος· ὁ σὸς διδάσκαλος εὐπατρίδης, ὁ σὸς διδάσκαλος πλούσιος, ὁ σὸς διδάσκαλος γλῶτταν ἔχων ἠκονημένην, ὑπὲρ τοὺς ποταμοὺς ῥέων,

τιμῆς ἀπολαύων, περιφάνειαν ἔχων προγόνων, πανταχοῦ τιμώμενος· ὁ ἐμὸς τὰ ἐναντία· οὕτω φανερὰ ἡμῖν ἡ νίκη γίνεται. Πῶς; Ὅτι ἀγοραῖος τὸν φιλόσοφον ἐνίκησεν, ὁ πένης τὸν πλούσιον, ὁ ἄγλωττος τὸν ὑπὲρ τοὺς ποταμοὺς ρέοντα, ὁ μαστιγούμενος τὸν μηδὲν πάσχοντα. Ἀνώμαλος ἢ παράταξις, ἵνα 64.26 λαμπρότερον τὸ τρόπαιον γένηται. Σολοικίζει ὁ ἐμὸς, Ἀττικίζει ὁ σός· ὁ σολοικίζων τὸν Ἀττικίζοντα ἐνίκησεν· σολοικίζει τὴν γλώτταν, ἀλλὰ φιλοσοφεῖ τῇ διανοίᾳ· οὐ χρειάν ἔχω ρημάτων, ἀλλὰ δέομαι νοημάτων. Ὁ ἐμὸς τὸν σὸν ἐνίκησε· πῶς; ὁ ἰδιώτης τὸν σοφὸν, ὁ ἄγροικος τὸν ῥήτορα. Καὶ πόθεν, φησὶ, δῆλον ὅτι ἐνίκησεν· Ἀναίσχυντε, οὐχ ὄραξ τὰ πράγματα βοῶντα; Ποῦ Πλάτων; οὐδαμοῦ· ποῦ Παῦλος; ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασι. Ποῦ Πλάτων; σεσίγηται, καὶ λήθη παραδέδοται· ποῦ δὲ Παῦλος; τὴν βασιλίδα κατέλαβε Ῥώμην, ἧς οὐ μόνον ζῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τελευτήσας περιεγένετο. Ἀπέθανε τὸ σῶμα ἵνα ζήσῃ πνεύματι· διεσπάρθη ὁ χάρτης, καὶ μένει τὰ γράμματα· οὐ μέλανι γὰρ ἐγγράπτο, ἀλλὰ πνεύματι ἐστήρικτο. Εὐκόλον τὸν ἥλιον παραβῆναι ἢ Παύλου ῥήματα.

Τί γάρ φησιν ὁ χαρισάμενος αὐτῶ τὰ ῥήματα; Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. Εἰ ῥήματά ἐστιν, ἔλεγχον· εἰ δὲ πράγματά ἐστι, προσκύνησον. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. Εὐκολώτερον τὸν ἥλιον σβεσθῆναι, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀφανισθῆναι, ἢ τὰ ῥήματα τοῦ ἐμοῦ Δεσπότη καταλυθῆναι. Καὶ μαρτυρεῖ τούτοις τῶν πραγμάτων ἡ πείρα, καὶ τοῦ χρόνου τὸ μῆκος, καὶ τῶν πολεμούντων αἱ ἔφοδοι· τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὐ μόνον οὐ κατελύθη, ἀλλ' ὅτι καὶ πολεμούμενος περιγίνεται. Πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας ὧ λέγω· Ἐφθέγγατο Παῦλος, ἐφθέγγατο Ἰωάννης, ὁ ἀλιεύς καὶ εὐαγγελιστής, ὁ ῥίψας τὸ δίκτυον καὶ λαβὼν τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ ἀφείς τὸν κάλαμον τὸν ἀλιευτικὸν καὶ μεταχειρισάμενος τὸν λόγον τὸν διδασκαλικόν. Τί ἐφθέγγατο, καὶ τί εἶπεν ὁ ἀλιεύς; Ἴδωμεν εἰ ἀλιεύω τὰ ῥήματα καὶ ἀλιέως, καὶ οὐχ ἀλιέως· ἀλιέως μὲν, ἐπειδὴ τὸ στόμα ἐκεῖνο ἐφθέγγατο· οὐχ ἀλιέως δὲ, ἐπειδὴ Πνεύματος ἦν τὰ ῥήματα. Τί γάρ φησιν; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Τί λέγει ὁ Ἰουδαῖος; Μέγα φρονεῖ ἐπὶ Μωϋσεῖ, ὅτι τὴν θάλασσαν ἔσχισε, καὶ τὸ πέλαγος διεῖλε καὶ ἔρραψε, καὶ τὸν ἀέρα μετέβαλε, καὶ πέτραν ἐξέτεμε, καὶ μάννα κατήνεγκε, καὶ πόλεις αὐτάνδρους καθεῖλε, καὶ πολέμους χωρὶς ὀπλῶν ἐνίκησε.

Διὰ τοῦτο μέγα φρονεῖς; Ἄκουσον τί μὲν Μωϋσῆς εἶπε, τί δὲ ὁ ἀλιεύς, ἵνα ἴδῃς τί πτωχεῖα Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τί δαψίλεια χάριτος. Τί δὲ εἶπε Μωϋσῆς; Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Τί δὲ ὁ ἀλιεύς; Οὐδαμοῦ τίθησι τὸ, Ἐποίησεν, ἀλλὰ τί; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος ἀπὸ κτισμάτων ἄρχεται, καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ. Ὅραξ πῶς ὑψηλότερον ἀναβαίνει Μωϋσέως; Ἦκουσε Μωϋσέως λέγοντος, ὅτι τὸν οὐρανὸν ἐποίησεν ὁ Θεός· ἀφῆκε τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνέβη ἀνώτερον Ἀπῆντησαν αὐτῶ ἄγγελοι, καὶ παρέδραμεν· ἀρχάγγελοι, καὶ παρῆλθε· τὰ Χερουβὶμ, καὶ οὐκ ἔστη ἐκεῖ. Ποῦ τρέχεις; Ἐτερόν τι ἐπιζητῶ· εἰ δὲ τὰ Χερουβὶμ λάμπη, ἀλλ' ἔργα ἐστίν· εἰ δὲ τὰ Σεραφεῖμ ἄδει, ἀλλὰ σύνδουλά μου εἰσιν. Τί ζητεῖς; Εἰ δὲ Ἀρχαὶ καὶ Κυριότητες, καὶ ταῦτα δοῦλα, καὶ ταῦτα δημιουργήματα· εἰ δὲ Ἐξουσίαι, καὶ ταῦτα ποιήματα. Ποῦ ἀπέρχη; Αὐτὸν ζητῶ τὸν Δημιουργόν, αὐτὸν ζητῶ τὸν ὁμοούσιον τῷ Πατρί· οὐκ ἀφίσταμαι ἕως αὐτὸν εὔρω ὡς ἀνθρώπῳ εὔρειν δυνατόν. Μωϋσῆς περὶ οὐρανοῦ εἶπε, καὶ ἐπαύσατο· οὐ γὰρ εἶχε τὸ πνεῦμα ὃ ἐγὼ ἔχω· οὐ γὰρ ἔλαβε τὸ πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλ' ἔλαβε τὸ πνεῦμα υἱοθεσίας εἰς ὑπακοὴν πίστεως.

Μεῖζονα ἐπιστεύθην ἐγώ. Διὰ τοῦτο ὁ Δεσπότης μου ἄνωθεν κάτω κατέβη, ἵνα ἐγὼ κάτωθεν ἄνω ἀναβῶ. Τί ζητεῖς; Αὐτὸν τὸν Δημιουργόν· ὅταν εὔρω, τότε ἴσταμαι. Ἡῦρε, καὶ τί λέγει; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Οὐδαμοῦ τὸ, ἐποίησεν, οὐδαμοῦ τὸ

ἐγένετο· οὐ γὰρ περὶ δημιουργημάτων ἢ διδασκαλία. Ἴδου Λόγος· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Πόσοι τύραννοι ἐξότε ἐφθέγγατο ὁ ἀλιεὺς τὸ ρῆμα τοῦτο ἀφανίσει ἤθελον, καὶ οὐκ ἴσχυσαν; ἀλλ', ὅπου ἂν ἀπέλθης, ἀκούεις, ὅτι Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· κἂν ἐν χώρα, κἂν ἐν πόλει, προέλαβεν, Ἐν ἀρχῇ ἦν 64.27 ὁ Λόγος· καὶ ἐν Περσίδι καὶ ἐν Ἰνδία καὶ ἐν τῇ Μαυριτανῶν χώρα λάμπει τὸ ρῆμα τοῦτο ἡλίου φανερώτερον. Ὁ μὲν γὰρ ἡλιος ἐν ἡμέρᾳ φαίνει, ἐν νυκτὶ δὲ κρύπτεται· τὸ δὲ ρῆμα καὶ ἐν νυκτὶ τὴν ἑαυτοῦ λαμπηδόνα ἀφήσει, τῇ ἐκάστου διανοίᾳ ἐγγέγραπται. Ἀπέθανεν ὁ γράψας, καὶ τὸ ρῆμα λάμπει· τὸ σῶμα διελύθη τοῦ εἰπόντος; καὶ τὸ ρῆμα ὑπὲρ τὸν ἡλίον ἀκμάζει. Ὅπου ἂν ἀπέλθης, προέλαβε τὸ ρῆμα, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Καὶ ἕκαστος, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ, καὶ δούλος καὶ ἐλεύθερος, καὶ βασιλεὺς καὶ ἰδιώτης, καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, μελετῶσιν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐδεὶς ἐξαλεῖψαι δύναται τὴν καλλίστην ταύτην κληρονομίαν, ἀλλὰ μένει διατηρῶν τὸν πλοῦτον. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Ῥῆμα οὐκ ἴσχυσεν ἐξαλεῖψαι ὁ διάβολος· διὰ τί; Ὅτι οὐ ρῆμα ψιλόν, ἀλλὰ ρῆμα Θεοῦ. Μὴ τοίνυν αἰσχύνου ὅταν ἀκούσης· Ταῦτα ὁ ἀλιεὺς ἐφθέγγατο, ταῦτα ὁ σαγήνας ράπτων. Εἶδες πῶς εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς πενίας ἐκάθητο καὶ ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς; Ἄλλ' ἵνα μὴ ἐτέρων ἀρξάμενος, ἐφ' ἕτερα τὸν λόγον ἀγάγωμεν τῇ ῥύμῃ τῶν λεγομένων, τὰ νοήματα ἀφέντες ἐκκυλίεσθαι, φέρε δὴ χαλινῶ τῇ γλώττῃ χρησάμενοι τὴν ὑπόθεσιν ἐπὶ τὴν προτέραν ὑπόσχεσιν ἐπαναγάγωμεν. Τί οὖν φησιν ὁ σκηνοποιὸς, ὁ ἀγοραῖος; οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς ταῦτα εὐηχῶν τὰ ρήματα, διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀπόνοιαν καὶ τὴν ἀφιλόσοφον αὐτῶν γνώμην. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἐπειδὴν ὑβρίσωσι, λέγουσιν, Ἀγοραῖε; τί ἐστίν, Ἀγοραῖε; τί ἐστίν ἀγοραῖος; εἶπέ μοι· μὴ γὰρ ἔγκλημα τὸ εἶναι ἀγοραῖον; μὴ γὰρ ἔγκλημα τὸ ἐστάναι ἐπ' ἀγορᾶς καὶ ἐργάζεσθαι; ἔγκλημα τὸ ἔνδον μένοντα τὰ τῶν ἄλλων ἀρπάζειν. Μάθε τί ὕβρις, καὶ τί ἐγκώμιον, καὶ μὴ καταγέλα· ἀγοραῖον εἶναι οὐκ ἔστιν ἔγκλημα, ἀλλὰ τὸ ἄρπαγα εἶναι, τὸ πλεονέκτην εἶναι. Τί με ὠφελεῖς, ὅτι κάθη ἐν θαλάμῳ, καὶ λύκος εἶ; τί δέ με βλάπτει ὁ πένης ἐν ἀγορᾷ ἐστηκὼς καὶ βουὴν καὶ ἀροτήρα μιμούμενος; Ἀγοραῖος εἶ, χειροτέχνης εἶ; οὐκ ἔστι ταῦτα ἐγκλήματα· ἐγκώμια ταῦτά ἐστιν, ὅτι ἀπὸ δικαίων πόνων τὴν τροφήν συνάγεις, οὐκ ἀλλοτρίας περιεργαζόμενος οἰκίας. Οὐκ ἔστιν οὖν ἔγκλημα τὸ ἀγοραῖον εἶναι, οὐδὲ τὸ χειροτέχνην εἶναι· ἀλλὰ τί ἐστίν ἔγκλημα; τὸ ἀργῶς ζῆν· εἴθε μὲν οὖν ἀργόν, καὶ μὴ κακῶς ἐργαζόμενον. Ἀγοραῖος ἦν ὁ Παῦλος, καὶ ἐπ' ἐργαστηρίου εἰστήκει· καὶ οὐκ ἦν πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου τοιοῦτος, μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον μετεβάλλετο. Ἀλλὰ καὶ ἐκήρυττε καὶ δέρματα ἔραπτεν· ἐκήρυττε καὶ ἔμενε παρὰ Πρισκίλλα καὶ Ἀκύλα, διὰ τὸ ὁμότεχνον· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Ὡ φιλοσοφία Παύλου! ὦ φρόνημα ὑψηλόν, καὶ γνώμη ἀχείρωτος! ὦ διάνοια τῆς ἀψίδος τοῦ οὐρανοῦ ἀψαμένη! ὦ ψυχὴ πάντων ὑπερορῶσα τῶν ὀρωμένων! ὦ γνώμη! ἀράχνην ἐνόμιζε τοῦ βίου τὰς φαντασίας· οὐκ ἀπῆλθε πρὸς βασιλέας, οὐδὲ ἀπῆλθε πρὸς πλουσίους, οὐκ ἀπῆλθε πρὸς εὐπόρους, ἀλλὰ πρὸς σκηνοποιοὺς ἀπῆλθε διὰ τὸ ὁμότεχνον, καὶ οὐκ ἠσχύνετο ἐκκαλύπτων ἑαυτοῦ τὸ ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ πᾶσι τοῦτο κατάδηλον εἰργάζετο. Ἐν ἀγορᾷ εἰστήκει τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττων, νεκροὺς ἐγείρων, λεπροὺς καθαίρων, καὶ οὐκ ἠσχύνετο τῷ τόπῳ, ἀλλὰ ἐνεκαλλωπίζετο τῷ τρόπῳ, καὶ εἰστήκει ἐν ἀγορᾷ· καὶ ὁ μὲν ἐξεδίδου δέρματα, οἱ δὲ ἔλεγον, Ἀνάστησον τὸν νεκρόν· καὶ εἰστήκεισαν δύο γυναῖκες, ἡ μὲν λέγουσα, Ποίησόν μοι τὸ δέρμα στρώμα, ἡ δὲ λέγουσα, Ἀνάστησον τὸν υἱόν μου, καὶ ἀμφοτέραις ἀπεκρίνατο· καὶ τοῦτο κώλυμα ἐκείνου οὐκ ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ αἱ χεῖρες εἰργάζοντο, καὶ ἡ χάρις ἐνήργει, καὶ ἀμφοτέραις ἀπεκρίνατο ὁ σκηνοποιός, τῇ μὲν τὸ ἀπὸ τῆς τέχνης, τῇ δὲ τὸ ἀπὸ τῆς χάριτος παρέχων. Σὺ τί βούλει; στρώμα τὸ δέρμα ἐγὼ ποιῶ· δέρματα γὰρ ράπτω.

Τί βούλει; τὸν νεκρὸν σου ἐγερθῆναι ἐγὼ ποιῶ· τὸν Θεὸν γὰρ παρακαλῶ. Μήτε ὄνειδος τέχνη. Οὐκ ἀπῆλθεν εἰς πλουσίαν οἰκίαν καὶ εὖπορον· νόμον γὰρ ἐπλήρου Δεσποτικὸν λέγοντα· Εἰς ἦν δ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐρωτήσατε τίς ἐστὶν ἄξιος ἐν αὐτῇ, κάκει μείνατε. Καὶ γὰρ ἄξιος τοῦ Παύλου ὁ σκηνοποιός; Καὶ πάνυ. Διὰ τί οὐ; ἐπειδὴ σκηνοποιὸς ἦν κατὰ τὴν φιλοπτωχείαν. Εἶπω σοι αὐτοῦ ἐγκώμιον διαδήματος βέλτιον, πορφυρίδος λαμπρότερον; Ἀσπάσασθε Πρισκίλλαν καὶ Ἀκύλαν· καὶ προτίθησι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρός, ἵνα μάθῃς ὅτι πλείω παρὰ τῆς γυναικὸς ἢ ἀρετῆς. Ἀσπάσασθε Πρισκίλλαν καὶ Ἀκύλαν, Ῥωμαίοις γράφων, οἵτινες 64.28 ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. Εἶδες ἐγκώμιον; εἶδες μάρτυρας ζῶντας; Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. Μαρτύριον ἀπηρητισμένον, οὐ τῇ ἐκχύσει τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῆς διανοίας. Μὴ μοι λέγε, οὐκ ἐσφάγησαν· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐσφάγησαν τῇ πείρᾳ, ἀλλ' ἐσφάγησαν τῇ γνώμῃ· ὁ δὲ Θεὸς οὐ τέλος ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ παρασκευὴν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραάμ τὸν υἱὸν ἔσφαξε, καίτοι μὴ σφάξας· καθαρὰ γὰρ ἦν ἡ μάχαιρα· καὶ λέγει· Οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ· οὐκ ἐφείσω τῇ γνώμῃ, ἐγὼ δὲ ἐφεισάμην τῇ πείρᾳ.

Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. Αἵματι τὸν Ἀπόστολον ὑπεδέξαντο. Συνήκατε τί εἶπον; Οὐ γὰρ χοίρους καὶ ὄρνεις αὐτῶ ἔθυσαν, ἀλλὰ τὸ αἷμα τὸ ἑαυτῶν ἐξέχεαν. Ὡ φιλοξενίας ὑπερβολή! ἄλλοι ἐὰν δώσωσι δέκα ὀβολοὺς, σκυλῆναι οὐ καταξιούσιν· ἐκεῖνοι τὸ αἷμα ἑαυτῶν ἐξέχεαν, καὶ κατεφρόνησαν τῆς παρουσίας ζωῆς. Ὁ φιλόξενος οὕτω φαίνεται, οὐχ ὡς οἱ νῦν, βλοσυρῶ τῷ προσώπῳ, καὶ τὰς ὀφρῦς ἐπαίροντες, ἐὰν δώσωσι πένητι δέκα ὀβολοὺς, καὶ τούτους διὰ τοῦ οἰκέτου. Οὗτοι δὲ οὐχὶ, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἰκέται ἐγίνοντο. Οὕτω καὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα· καὶ γὰρ ἐκείνη ἐφύρασε τὰ ἄλευρα, οὐ κατὰ τὴν βλακειάν τῶν νῦν γυναικῶν, ἢ τοῖς χρυσίοις καὶ τοῖς ἱματίοις τοῖς σηρικοῖς μαλακωτέραν τὴν φύσιν ἐργάζεται. Ἀλλ' ἐκείνη μυλωθρίδος ἔργα ἐπιτελεῖ· καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀνὴρ· Σπεῦσον καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως. Καὶ οὐκ εἶπε· Ταῦτα ἀνεκτά; ἀρτοποιόν με ἔλαβες τὴν συγγενίδα; οὐ προῖκα εἰσήνεγκα; οὐκ ἐλευθέρα εἰμί; τὰ διακόνων μοι ἐπιτάττεις· ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσιν ἦλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν; Οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἔσπευσε καὶ ἐφύρασε· γυνὴ γὰρ ἦν τοῦ Ἀβραάμ, οὐ νόμῳ βίου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρετῇ κατορθωμάτων. Κοινὴ γενέσθω, φησὶν, ἢ φιλοξενία, κοινῇ καὶ τὸν καρπὸν τρυγήσωμεν.

Θησαυρός ἐστὶ, φησὶν· ὁμοῦ μεταλάβωμεν· ἐγὼ τὸν μόσχον, σὺ τὰ ἄλευρα. Ἔθυσε μόσχον, καὶ ἔλαβε τὸν Ἰσαάκ· ἐφύρασε τὰ ἄλευρα, καὶ ἐγένετο τὸ σπέρμα αὐτῆς ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Ταῦτα λέγω τὸν ἀνθρώπινον τύφον ταπεινῶν, καὶ πάντων τὴν ἀπόνοιαν τῶν πλουτούντων ἐξευτελίζων, καὶ παραμυθούμενος τοὺς πένητας, ἵνα μηδεὶς μήτε ἐν πενίᾳ βαπτίζεται, μήτε ἐν πλούτῳ ἐπαίρηται· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀμφοτέρω ἀρετῆς κωλύματα. Ὁ δὲ λογισμὸς κυβερνήτου τάξιν ἐπέχει, οὔτε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος βαπτιζόμενος, οὔτε ὑπὸ τῆς γαλήνης χαυνούμενος, ἀλλ' ἐν καιρῷ ἀνωμαλίας τὴν ἴσιν αὐτῶ φιλοσοφίαν διατηρῶν, μηδέπω τῇ διαφορᾷ σαλευόμενος, καὶ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο γινόμενος· ὥσπερ οὖν ὁ Ἰὼβ οὔτε ἐν τῇ πενίᾳ ἐγένετο βλάσφημος, οὔτε ἐν τῷ πλούτῳ ἐπλημένος, ἀλλ' ὅτε μὲν ἦν πλούσιος, τὴν θύραν ἠνέωξεν, ὅτε δὲ πένης ἐγένετο, τὰς πλευρὰς τὰς ἑαυτοῦ ἤνοιξε τότε μὲν οὖν φιλόπτωχος, ὕστερον δὲ φιλόσοφος γινόμενος, καὶ καταπατῶν τὴν διαφορὰν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸσαῦτα περὶ τοῦ σκηνοποιοῦ, φέρε καὶ τῶν εἰρημένων ἔνια μεταχειρισώμεθα, ὀλίγα μὲν οὖν ῥήματα εἰς μέσον ἄγοντες, πέλαγος δὲ ἀχανὲς νοημάτων ἡμῖν ἀνοίγοντες.

Τοιοῦτος γὰρ ὁ θησαυρὸς τῶν Γραφῶν· οὐ τῷ πλήθει τῶν ρημάτων, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῶν νοημάτων τὴν εὐπορίαν ὑμῖν ἐνδείκνυνται. Τί οὖν φησιν ὁ σκηνοποιὸς, τὸ στόμα τῆς ἀγιωσύνης ἐμπεπλησμένον, ἢ γλῶττα ἢ τῷ θανάτῳ φοβερά; τί γράφει ἢ δεξιὰ ἐκείνη ἢ ἀλύσει καλλωπιζομένη καὶ δεσμὰ περιβεβλημένη, καὶ νεκροὺς ἐγειρούσα; τί γράφει· τί λέγει ἢ γλῶττα; τί γράφει ἢ δεξιὰ; Ἡμεῖς δὲ, εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Πρόσεχε, εἰς βάθος καταβαίνομεν. Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Θησαυρὸς μὲν οὖν κεκρυμμένος, ἀλλ' ἀνορύττωμεν καὶ τὰ βάθη πρὸς τὸ βάθος· οὐ γὰρ ἐστὶ βυθὸς ζόφον ἔχων, ἀλλὰ βυθὸς φῶς βρύων. Εἰ καὶ ἀσαφὴς ὁ λόγος, ἀλλὰ πειράσομαι αὐτὸν εὐκόλον ποιῆσαι καὶ ἰδιώτη καὶ πένητι καὶ οἰκέτη καὶ μαγεῖρω καὶ ναύτη καὶ γυναικὶ καὶ ἐλευθέρῳ καὶ δούλῳ. Τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ κοινῇ πρόκειται πᾶσιν ἀσαφεῖα συσκιαζόμενα, ἀλλὰ τῇ ἐρμηνείᾳ εὐκατάληπτα γινόμενα. Εἰ δὲ τίς ἐστὶ βραδύτης, τῇ εὐκολίᾳ τῆς διδασκαλίας· σαφεστέραν ποιήσομαι τὴν τράπεζαν· μόνον μοι παρά 64.29 σχετε διάνοιαν συντεταμένην, καὶ μηδὲν μαλακίζεσθε 64.29 πείραν γὰρ ἔλαβον ὑμῶν τῆς ὑπακοῆς τῆς κατὰ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ πολλάκις δυσκόλοις ἐπεχείρησα νοήμασιν, οὐ προσδοκήσας αὐτὰ εὐληπτα ἔσεσθαι, ἀπὸ δὲ τῆς σπουδῆς τῆς κατὰ τὴν ἀκρόασιν ἰδῶν τὰ δύσκολα ῥάδια γενόμενα. Νήφουσα ἔστω ἡ διάνοια, καὶ οὐδὲν δύσκολον, συντεταμένη γνώμη, καὶ πάντα σαφῆ.

Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε. Ταῦτα ἀναγινώσκοντες Ἕλληνες γελῶσι καὶ κωμωδοῦσιν ἡμᾶς· τοιαῦτα, φησὶ, Παῦλος λέγει· Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Κομπάζεις, ὦ Παῦλε (τὰ ἐκείνων λέγω), φύσας ἡμᾶς ταῖς ἐλπίσιν· ἐπήρες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καινῆς ἐννοίας τὰς ἀκοὰς ἡμῶν πληροῖς· Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Μάθε πρῶτον μὴ ἀπλῶς τετυφλῶσθαι· εἰς βάραθρον ἐμβάλλεις σαυτόν. Μὴ γὰρ οἶδας τί ἤκουσας· Ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ. Μὴ γὰρ οἶδας τὸν θησαυρόν; ὁ θησαυρὸς ἄνωθεν ἀκάνθας ἔχει καὶ λίθους, ἀλλ' ὅταν διασκαφῆ, κάτω μαργαρίται εὐρίσκονται. Μὴ μοι τὰ ῥήματα ἀπλῶς, ἀλλὰ τὰ νοήματα· μὴ μοι τὰ ῥήματα· μετὰ ἀσφαλείας μάνθανε τί ἐστὶ Καινὴ κτίσις, μάνθανε τί Ἐν Χριστῷ· μάθε καὶ κατάβηθι εἰς φῶς· ἐπεὶ καὶ παιδίον πολλάκις ὄρᾳ βασιλέα παριόντα καὶ γελᾷ, καὶ ὄρᾳ βασιλεὺς καὶ οὐ μέλει αὐτῷ· οὐ γὰρ τοῦ βασιλέως ὁ ψόγος, ἀλλὰ τοῦ ἀτελοῦς τῆς ἡλικίας τὸ ἐλάττωμα. Δεῦρο εἰσαγάγω σε εἰς τὰ ἄδυτα· μὴ ἀπλῶς ἀπὸ τῶν προφυλαίων θεώρει· δεῦρο ἀνακαλύψω σοι πᾶν τὸ ἀπόρρητον τῶν μυστηρίων. Καὶ τί μοι, φησὶν, ἔχεις εἰπεῖν; οὐκ εἶπεν ὅτι Καινὴ κτίσις ἐστὶ παρά Χριστιανοῖς; Πάνυ.

Δεῖξον οὖν μοι, φησὶ, καινὴν κτίσιν· δεῖξόν μοι ὅτι καινὸς οὐρανὸς ἐγένετο, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ παραγενέσθαι τὸν Χριστὸν ἄλλος ἦν, μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλος ἐγένετο· ὅτι θάλαττα ἄλλη, ὅτι σπέρματα ἄλλα, ὅτι φύσις ἄλλη, ὅτι καρπὸς ἄλλος, ὅτι ποταμοὶ ἄλλοι, ὅτι ἄνεμοι ἄλλοι· ταῦτα γὰρ πάντα ἀρχαῖα, καὶ σὺ λέγεις ὅτι καινὴ κτίσις; Ἀνάσχου, μὴ μαίνου· ὅσω ἀντιλέγεις, τοσοῦτον μᾶλλον βρῦει τῆς ἀληθείας ἢ ὑπερβολή. Μὴ μαίνομαι; φησὶ, μὴ ἀντιλέγω; Ἴδε ἡσυχάζω. Ἡσύχασον· ἐρωτήσω σε. Ἐρώτησον. Λέγει, πρὶν ἢ παραγενέσθαι τὸν Χριστὸν, ἄλλος ἦν ὁ οὐρανὸς, μετὰ δὲ τὸ παραγενέσθαι ἄλλος ἐγένετο; καὶ πρὶν ἢ παραγενέσθαι αὐτὸν κατὰ σάρκα ὁ αὐτὸς οὐρανὸς ἦν, καὶ μετὰ τὸ παραγενέσθαι αὐτὸν ὁ αὐτὸς ἔμεινεν οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα καὶ ὁ ἀῆρ καὶ οἱ ἄνεμοι, Τί οὖν, φησὶ, κομπάζει Παῦλος λέγων· Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα; Ἐγὼ, φησὶ, καινὸν οὐδὲν βλέπω. Οὐ γὰρ ἔχεις ὀφθαλμοὺς ἵνα ἴδῃς· δεῦρο, ποιήσω σοι ὀφθαλμοὺς καὶ ὄραξ. Καὶ ὀφθαλμοὺς ποιεῖς; Πάνυ. Καὶ δημιουργὸς εἶ; Πάνυ. Σὺ ἀπονενόησαι; Οὐχί.

Οὐκοῦν ποιήσον ὀφθαλμούς τοῦ σώματος. Ἄλλα τὸ μεῖζον, τῆς διανοίας. Καὶ ποιεῖς μοι ὀφθαλμούς; Πάνυ. Οὐ γὰρ ἔχω; Οὐχί. Ἐπεὶ σὺ ὀφθαλμούς ἔχεις, ἐπεὶ ἐγὼ οὐκ ἔχω· πῶς; εἶπέ μοι. Ὅταν ἀπέλθης εἰς ναὸν, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ ζόανον γυμνὸν, λίθον ἄφωνον, καὶ εἶπης· Οὗτος ὁ θεὸς ἐστίν, ὀφθαλμούς ἔχεις; ὅταν τὸν λίθον θεὸν καλεῖς, πῶς ἔχεις ὀφθαλμούς; μήτι ὄφελος τῶν ἔξωθεν ὀφθαλμῶν, τῶν ἔνδοθεν πεπηρωμένων; Ὅρα· ὅτι χρεῖαν ἔχεις ἵνα ποιήσω σοι ὀφθαλμούς, ἵνα ἴδῃς τὸν λίθον ὡς λίθον, ἵνα μὴ τὰ ἄμικτα μίξης, ἵνα μὴ τὰ διεστῶτα συναγάγῃς; Ὄφθαλμούς ἔχεις, ὅταν ἴδῃς ξύλον καὶ προσκυνύσης, καὶ λαβῶν ἐγὼ αὐτὸ καύσω, μὴ ἔχεις ὀφθαλμούς τὸ καιόμενον θεὸν ὀνομάζων, ὅταν τὰ πάθη θεοποιεῖς; Μεθύει ἄνθρωπος καὶ περιφέρεται, καὶ γίνεται ἀντὶ ἀνθρώπου ἄλογον ἀπὸ τῆς μέθης· σὺ δὲ λέγεις ἢ μέθη θεός, καὶ καλεῖς αὐτὸν Διόνυσον· ἢ πορνεία θεός, καὶ καλεῖς αὐτὸν Ἑρμῆν. Ὅταν οὖν τὰ πάθη καὶ ξύλα θεοποιεῖς, πῶς ἔχεις ὀφθαλμούς; τὰ ὀρώμενα οὐ βλέπεις, καὶ τὰ μὴ ὀρώμενά σοι ἔχω πιστεῦσαι; Ὅρα· ὅτι χρεῖα σοι ὀφθαλμῶν; Ὁ Διόνυσος λίθος ἐστὶ σαθρὸς, καὶ ἡ Ἄφροδίτη ξύλον ἐστίν.

Οὐ πιστεύεις μου τοῖς λόγοις; πίστευσον τῷ πελέκει· ὡθῶ αὐτὸ, καὶ ρίπτω· δός μοι πῦρ, καὶ καίω. Τοῦτο μέθης ἐστὶ πάθος· ὁ νόμος αὐτὰ κολάζει, καὶ σὺ αὐτὰ θεοποιεῖς; μὴ ἔχεις ὀφθαλμούς; Ὅρα· ὅτι χρεῖα ἵνα ὀφθαλμούς σοι ποιήσω διὰ τοῦ λόγου; Ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι τοιοῦτοι ἦσαν· ὀφθαλμούς εἶχον, καὶ οὐκ ἔβλεπον· ὁ τυφλὸς οὐκ εἶχε, καὶ ἔβλεπε. Λέγει τῷ τυφλῷ ὁ Χριστὸς, Πιστεύεις σὺ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; καὶ λέγει· Πιστεύω, καὶ προσεκύνησεν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι βλέπον 64.30 τες ἐσταύρωσαν. Ὁ τυφλὸς προσκυνεῖ, καὶ ὁ βλέπων σταυροῖ· διὰ τοῦτο λέγει· Εἰς κρῖμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Μήτι ἔχεις ὀφθαλμούς; Θέλεις οὖν κατασκευάσω σοι ὀφθαλμούς διὰ τοῦ λόγου, ὀφθαλμούς συνέσεως, ὀφθαλμούς ἀόρατα βλέποντας; Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν πίστει ὀρώντων ἡμῶν· οὐ τὰ βλεπόμενα ὀρώσιν, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. Κἂν μὲν θελήσης παρακολουθῆσαι, παρακολουθεῖ· ἐὰν δὲ μὴ θελήσης, ἐγὼ τὸ ἐμὸν ποιῶ, παιδεύω.

Ποικίλος γὰρ ὁ λόγος, ἐναντίους μεταβάλλων, τοὺς οἰκείους διορθῶν, καὶ πολυπρόσωπος καὶ πάντοθεν ἀπηρτισμένος. Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. Ὡ στόμα! ὦ λαμπηδών! ἐγὼ γὰρ βλέπω τὸν θησαυρὸν, πρὶν ἢ αὐτὸν ἀνακαλύψω· βλέπω τὸ σκεῦος ὄλον τοῦ Δημιουργοῦ. Ὡ ὀφθαλμοί, οἷα βλέπουσι! Πρὸς με σύντεινον σαυτὸν, διανάστηθι. Κτίσις, ἐν τῇ Γραφῇ καλεῖται οὐ μόνον ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή, ἀλλὰ καὶ ἢ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Λέγεται μὲν συντόμως, δεῖ δὲ αὐτὸ ρηθῆναι καὶ σαφέστερον. Λέγεται κτίζειν ὁ Θεός, οὐχ ὅταν τὸ μὴ ὄν ἐργάσῃται μόνον, ἀλλ' ὅταν καὶ τὸ ὄν ἐνδιστραμμένον ἢ ῥυπωθὲν διορθώσῃ καὶ καθάρῃ. Οἷόν τι λέγω· Ἐκτίσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τοῦτό ἐστὶ τὸ μὴ ὄν ἐργάσασθαι· καὶ ὅταν τὸν πονηρὸν ἄνθρωπον καλὸν ἐργάσῃται, ὧδε πραγμάτων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή· ἐκεῖ τοῦ μὴ ὄντος παραγωγή, ὧδε τοῦ ὄντος, ἀπολλυμένου δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι κτίσις λέγεται οὐ μόνον ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή, ἀλλ' ὅταν τι ῥυπωθὲν καὶ διαστραφὲν διορθώσῃ καὶ καθάρῃ, ἄκουσον τοῦ Δαυὶδ λέγοντος. Ἐπειδὴ γὰρ ἦν αὐτὸς καὶ ἢ καρδία αὐτοῦ κτισθεῖσα, ἦν δὲ ῥυπωθεῖσα ὑπὸ τῆς μοιχείας καὶ τοῦ φόνου· παρακαλεῖ οὖν τὸν Θεὸν καὶ λέγει· Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. Πρὸ οὖν τούτου ἀκάρδιος ἦν; πῶς οὖν τὸν Γολιάθ κατήνεγκε; πῶς δὲ τῷ Θεῷ εὐηρέστει; Οὐ περὶ τῆς οὐσίας τῆς καρδίας λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. Ἰδοὺ τοίνυν ἢ κτίσις λέγεται, οὐχί ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς οὔσης, διεφθαρμένης δὲ, εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή.

Ὅταν ἴδῃς τινὰ ἀκόλαστον σώφρονα γενόμενον, εἰπέ, Ἐκτίσθη αὐτῷ ἡ διάνοια· ὅταν ἴδῃς πόρνην σωφρονοῦσαν, εἰπέ, Ἐκτίσθη αὐτῆς ἡ διάνοια· ὅταν ἴδῃς ἄρπαγα ἐλεήμονα γενόμενον, εἰπέ, Ἐκτίσθη αὐτοῦ ἡ καρδία· ὁ γὰρ λύκος ἐγένετο πρόβατον, ὁ ἰέραξ ἐγένετο περιστέρα. Διὰ τοῦτο κτίσις. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ λουτρὸν κτίσιμα λέγεται τὸ τῆς παλιγγενεσίας. Ἀποδυόμενοι γὰρ, φησὶ, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἐνδύομενοι δὲ τὸν νέον ἄνθρωπον, τὸν γενόμενον κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος αὐτόν. Ὡστε κτίσις αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ποίημα· κτισθέντες γὰρ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς· πρῶτα μὲν ἔργοις φθαρτοῖς. Τότε ἔλαβεν ὁ Πατὴρ πηλὸν, καὶ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον· λαμβάνει ὁ Υἱὸς ὕδωρ, καὶ ποιεῖ αὐτὸ οἶνον. Κάκει ἔχει στοιχεῖον, καὶ ὧδε στοιχεῖον· ἐναλλαγὴ στοιχείου, καὶ βελτίων ἢ δημιουργία. Ὡστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ὅραξ οὖν ὅτι ἔστι καινὴ κτίσις; τί γὰρ μοι ὄφελος ἐὰν γένηται οὐρανός; Πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας· Οὐκ ἐγένετο οὐρανὸς καινός, οὐδὲ ἥλιος καινός, οὐδὲ γῆ. Τί γὰρ μοι ὄφελος, εἰ οὐρανὸς ἐγένετο καινός, ἐγὼ δὲ ἔμελλον ἐν ἀμαρτίαις εἶναι; τί με ὠφελεῖ ἢ βλάπτει με ὁ οὐρανὸς μένων, ὅταν ἐγὼ μὴ μένω ὁ αὐτός; Ὁ οὐρανὸς οἶκός ἐστιν, ἐγὼ δὲ νοσηρός εἰμι. Ἐὰν οὖν ἴδῃς ἰατρὸν εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τοῦ μὲν νοσηροῦ μηδεμίαν πρόνοιαν ποιούμενον, λευκαίνοντα δὲ τοὺς τοίχους, χρυσοῦντα τὸν ὄροφον, οὐ λέγεις, Ἄνθρωπε, ἀνάστησον τὸν νοσοῦντα; τί τὴν οἰκίαν καλλωπίζεις;

Καὶ ὁ Χριστὸς εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, εἰς ὃν κατακειμένην ἠῦρε τὴν φύσιν μου νοσοῦσαν. Πρόσεχε πάλιν ᾧ λέγω· Εἰσέρχεται ἰατρὸς εἰς οἶκον μέγαν, εὐρίσκει νοσοῦντα ἄνθρωπον, πυρέττοντα, ἔλκη ἔχοντα· ἀφήσῃ τὸν νοσοῦντα καὶ ἐγειρεται; λευκαίνει τοὺς τοίχους; χρυσοῖ τὸν ὄροφον; τὸ ἔδαφος καλλωπίζει; Οὐχὶ ἀλλὰ τοῦ μὲν οἴκου οὐδένα ποιεῖται λόγον, ὅλη δὲ σπουδὴ κέχρηται πρὸς τὸν νοσοῦντα. Ἐὰν ὁ οἰκοδεσπότης ὑγιαίνῃ, καὶ τὰ ἄλλα ἔπεται. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς· σάρκα ἀνέλαβε, πανταχοῦ δὲ πάρεστιν αἰεὶ· εἴσοδον δὲ αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν καλεῖ 64.31 ἡ Γραφή.

Εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὸν μέγαν, ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν· ἠῦρε νοσοῦσαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, νοσοῦσαν, οὐκ ἐπὶ κλίνης κειμένην, ἀλλ' ἐπὶ κακίας ἐρριμμένην, τὸ κοινὸν μέλος διεφθαρμένον, βωμοὺς ἀναπτομένους, κνίσσαν τὸν ἀέρα μολύνουσαν, τέκνα σφαττόμενα παρὰ γονέων, τὴν φύσιν πατουμένην, τοὺς νόμους τῆς οὐσίας σαλευομένους, τὴν συμπάθειαν ἀτιμαζομένην· Ἔθυσαν υἱοὺς αὐτῶν καὶ θυγατέρας τοῖς δαιμονίοις· ἐκβακχευομένους τοὺς ἀνθρώπους ἀκολάστως, τὸν μὲν πόρνον, τὸν δὲ μοιχὸν, τὸν δὲ ἀνδροφόνον, τὴν γῆν ἄπασαν ἀπολλυμένην, τῶν ἀνθρώπων κειμένων ἐν τῇ κλίνῃ τῆς πονηρίας, τὸν διάβολον παραμένοντα, ἀνάπτοντα τὴν κάμινον, ἐμπιπλῶντα τὰ ἔλκη, τοὺς ἰατροὺς ἀτονοῦντας, τοὺς προφήτας λέγω, κατηγοροῦντας, οὐ διορθωμένους, τοὺς ἰατροὺς παρακαθημένους, φάρμακα κατασκευάζοντας, οὐκ ὠφελοῦντας δὲ, κατηγοροῦντας δὲ ἅπαντας. Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν. Ὁ ἰατρὸς ταῦτα; Ποία οὖν ἐλπίς, ὅτε ἰατρὸς κατηγορεῖ τοῦ κάμνοντος; Ὁ μὲν ἔλεγεν· Ἴπποι θηλυμανεῖς ἐγένοντο, ἕκαστος εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρεμέτιζεν. Ἄλλος ἐκάθισεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς ἡ κορώνη· Οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει ἄλλος· Ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς· ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν ἐκθλιβῆ· ἄλλος· Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλῶν.

Ἐξέρχεται ὁ ἰατρὸς κλαίων· ποίαν δὲ ἐλπίδα ἔχει ὁ νοσῶν, ὅταν ἴδῃ τὸν ἰατρὸν κλαίοντα; ποίαν ἐλπίδα ἔχεις, ὅταν ἴδῃς τὸν ἀπεγνωκότα; τί ἔχεις χρηστὸν προσδοκῆσαι περὶ τοῦ νοσοῦντος; Καίτοι ἰατροὶ πολλάκις, καὶ εἰδότες τὴν τελευταίαν, ὥστε μὴ λυπῆσαι τοὺς προσήκοντας, τῇ φιλοσοφίᾳ νικῶσι τὸ πάθος, καὶ

φαιδρὸν ἐπιδείκνυνται τὸ πρόσωπον τῆς ἑαυτῶν ὑπολήψεως, ἵνα μὴ καταβάλωσι τὰ φρονήματα τῶν νοσοῦντων. Ὅταν γὰρ ὁ νοσῶν ἴδῃ διαστρέφοντα τὴν ὄψιν τὸν ἰατρὸν, τί ἔχει χρηστὸν ἐλπίσαι; Ὡδε δὲ οὕτως ἐνίκησε τὸ νόσημα, ὡς αὐτὸν τὸν ἰατρὸν κλαίειν· τί ἔχω ποιῆσαι; ἔλκη, σηπεδῶν, σκώληκες, μυρία κακά. Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλόν! Ὁ δὲ ἄλλος καὶ θρήνους ὀλοκλήρους ἔγραψεν, ὁ Ἱερεμίας· ὁ μὲν πενθεῖ, ὁ δὲ θρηνεῖ, ὁ δὲ παρακαλεῖ· ὁ Θεὸς ἄνωθεν· Ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου. Ποία ἐλπίς λοιπὸν, ὅταν ὁ Θεὸς λέγῃ, Ἐγκαταλέλοιπα τὰ σύμπαντα, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἡγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας ἐχθρῶν μου; Ὁ Ἥλιος κάτωθεν· Κύριε, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, ἀγῶν ὑπελείφθην μονώτατος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου. Εἰ δὲ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ταῦτα, ὅπου νόμος, ὅπου ναὸς, ὅπου κιβωτὸς, ὅπου θυσία Ἰουδαϊκὴ· τί ἦν ὅπου εἶδωλα, ὅπου κνίσσα καὶ καπνὸς, παράνομοι τελεταὶ, ἀσέβειαι· ὅπου τὰ πάθη ἐθεοποιεῖτο, ὅπου κυνῶν φωνὴν ἐμιμοῦντο, οἵτινες ἐπὶ τοῦ Διονύσου ὠργιάζοντο δέρμα αἰγῶν καὶ κυνῶν φωνὴν, ἵνα πάντοθεν τὴν εὐγένειαν ἀπολέσωσι; Κύνας, χοίρους ἐποίησεν ὁ διάβολος, ἔχεις ἐποίησεν, ὄφεις εἰργάσατο, ἀσπίδας κατεσκεύασε λευκοῦς. Ὁ νόμος ἀτονεῖ, οἱ προφῆται κατηγοροῦσι. Τί οὖν, ἄθλιε; εἰσελθὼν καὶ εὐρῶν τὴν οἰκουμένην οὕτω κακουμένην, ἔμελλε τὸν οὐρανὸν καλλωπίζειν, καὶ ἀφιέναι τὸν νοσηρὸν; Ἄλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἔδραμεν ἐπὶ τὸν νοσοῦντα, δι' ὃν καὶ οὐρανὸς, δι' ὃν καὶ γῆ καὶ θάλαττα καὶ ἀήρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οὐρανοῦ σχῆμα ἀνέλαβεν· οὐ γὰρ οὐρανὸν ἔμελλε θεραπεύειν, ἀλλ' ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο τοῦ νοσοῦντος τὸ συγγενὲς ἀνεκτήσατο, καὶ ἔρχεται ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ νοσῶν, οὐ νοσῶν αὐτός· Ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἀλλ' ἦλθε συγγενὲς ἔχων τῆς ἐκείνου φύσεως σκεῦος.

Οὐκ ἦλθε γυμνῇ τῇ θεότητι, ἵνα μὴ φύγῃ ὁ νοσῶν, ἵνα μὴ σοβήσῃ τὴν θήραν· ἀλλ' ὥσπερ ἰατρὸς πολλάκις εὐγενὴς ὢν καὶ ἐπιφανὴς, προγόνων ἔχων περιφάνειαν, καὶ σηρικὰ περιβεβλημένος ἱμάτια, ἐπειδὴν εἰσέλθῃ πρὸς πτωχὸν νοσοῦντα δεόμενον χειρουργηθῆναι, ἢ ἄλλο τι, ἀποδύεται τὰ ἱμάτια καὶ ἀφήσῃ τὴν περιφάνειαν καὶ λαμβάνει λέντιον, καὶ διαζώννυσιν ἑαυτὸν, μέλλων καίειν, μέλλων τέμνειν, καὶ οὐ ζητεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν, ἀλλὰ τὴν κηδεμονίαν τοῦ κάμνοντος· οὕτω καὶ ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν, οὗ ἢ δόξα ἀνερμήνευτος· κατέβη ὡς ἄνθρωπος, διέζωσεν ἑαυτὸν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτὸν, τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, 64.32 ἐγένετο πτωχὸς ὁ πλούσιος, οὐκ ἀπολέσας τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ κρύψας τὸν πλοῦτον· Γινώσκετε γὰρ, φησὶ, τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. Εἶδες πτωχείαν πλούτου μητέρα; εἶδες πενίαν περιουσίας ὑπόθεσιν; ὁ πλούσιος ἐγένετο πτωχὸς, ἵνα ἐγὼ ὁ πτωχὸς γενῶ πλούσιος. Ὡς ἰατρὸς περιεζώσατο λέντιον. Ποῦ κατέβη; Λέντιον περιεζώσατο· οὐκ ἤρκησεν αὐτῷ τῆς φύσεως ἢ περιβολή, ἀλλὰ καὶ σχῆμα δούλου ἀνέλαβεν, οὐ φύσιν δούλου μόνον.

Ἦλθε τοίνυν, νοσοῦσαν ἠῦρε τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, ἐγένετο τοῦτο ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ, ἀμαρτίας μέντοι χωρὶς· ἦλθεν εἰς τὴν καλύβην εἰς ἣν κατεκείμεν· εἶδε σκώληκας, εἶδε σηπεδόνας, εἶδε δυσωδίαν πολλήν, τὸν νόμον οὐ βοηθοῦντα, τοὺς προφήτας κατηγοροῦντας, τὴν ἀμαρτίαν ἐπικειμένην, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κάμνοντος ἄτακτον, οὐκ ἐγκρατεύεσθαι βουλούμενον, οὐδὲ ἀνεχόμενον τῶν ἰατρῶν. Οὐ φονεύσεις, οὗτος ἐφόνευσεν. Οὐ μοιχεύσεις. Ἐκαστος πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον ἐχρεμέτιζεν· Οὐ κλέψεις. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ μοιχεία καὶ κλοπὴ κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλα ἔλεγεν ὁ ἰατρὸς, καὶ ἄλλα ἐποίει ὁ νοσηρὸς. Τί γένηται; ὁ ἰατρὸς ἐπέταττεν, ὁ νοσηρὸς οὐχ ὑπήκουσε· τὸ νόσημα ηὔξανετο, ὁ ἀνδραποδιστὴς διάβολος παρέμενε καθάπερ δούλος δραπέτης. Τί θέλεις; ψυχροποσίαν δίδωμι· τί θέλεις; κρέα δίδωμι, τὰ διαφθείροντά σου τὸν στόμαχον δίδωμι, τὰ ἐναντία τῷ ἰατρῷ. Ὁ ἰατρὸς ἐπέταττε,

καὶ ἐξήρχετο· ὁ δραπέτης εἰσήρχετο κρύφα καὶ πάντα παρεῖχε. Πορνεῖαν θέλεις; ψευδὸς θέλεις; Ἐκεῖνος ἔλεγε· ταῦτα βούλομαι, οὐκ ἐκεῖνα ἃ λέγει ὁ ἰατρός· ταῦτα βούλομαι ἃ σὺ λέγεις. Τὰ σώματα ἄθλια ἀπώλλυτο. Θεὸς κατηγορεῖ, προφήται κατηγοροῦσιν, ἐκεῖνος ὁ δῆμιος παρέμενε, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ κάμνοντος πρὸς τὸν βλάπτοντα, οὐ πρὸς τὸν ὠφελοῦντα. Ἀπώλλυτο τὸ γένος, διέφθαρτο πάντα. Ἦλθεν ὁ ἰατρός ὁ εὐπορος ἐν ἀπόροις, ὁδὸν εὐρῶν ῥαδίαν καὶ εὐκόλον καὶ σωτήριον. Ἐὰν εἴπω, φησὶ, Τὸ καὶ τὸ ποιήσατε, οὐ ποιοῦσι.

Πῶς; τὰ τοῦ νόμου οὐκ ἐδέξαντο, καὶ τὰ τῆς χάριτος ἔχουσι δέξασθαι; τὰ κάτω οὐκ ἐδέξαντο καὶ τὰ ἄνω ἔχουσι δέξασθαι; Ἐὰν εἴπω νηστεῖαν, ἐὰν εἴπω σάκκου περιβολὴν, ἐὰν εἴπω ἀκτημοσύνην, ἐὰν εἴπω παρθενεῖαν, γάμον οὐκ οἶδασι σεμνὸν, καὶ περὶ παρθενεῖας ἔχω εἰπεῖν; τὰ ἀλλότρια ἀρπάζουσι, καὶ περὶ ἀκτημοσύνης αὐτοῖς ἔχω εἰπεῖν; πορνεύουσι, μοιχεύουσι, καὶ σάκκου περιβολὴν ἔχω εἰπεῖν; Τί οὖν; γίνομαι ἄνθρωπος τέως ἐν τῇ σαρκὶ τῇ ἐμῇ, καὶ τῷ ἀπερρίμμένῳ διαλέγομαι· καταργῶ τὴν ἁμαρτίαν τέως, ἀπὸ τοῦ γένους δείκνυμι ὑγιαίνοντα ἄνθρωπον· δείκνυμι τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ οὐ τὸ αὐτὸ πτώμα· δείκνυμι ἄνθρωπον ἁμαρτίαν οὐ ποιήσαντα, οὐδὲ δόλον ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ἵνα καὶ οὗτοι θεαταὶ ὄντες ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες ἀποφύγωσι, καὶ ἴδωσιν ἄνθρωπον μὴ ἔχοντα ἁμαρτίαν. Αἰσχύνου, διάβολε. Τοῦτο σὰρξ ἐστὶ, τοῦτο σῶμα ἐστίν, ὃ ἔχει ὁ Δεσπότης μου. Διὰ τοῦτο περιήρχετο αἰεὶ λέγων, εἰ Υἱὸς ἦ τοῦ Θεοῦ οὗτος ὁ ἄνθρωπος, πῶς οὐχ ἁμαρτάνει; πάντες οἱ ἄλλοι ὑπὸ ἁμαρτίαν εἰσίν. Οὐ γὰρ ἐστὶ φύσεως ἁμαρτία, ἀλλὰ προαιρέσεως. Ἴδου δίδωμι ἄνθρωπον ὑγιαίνοντα, σκεῦος ἐκκεκαθαυμένον καὶ ἀκηλίδωτον.

Καὶ στὰς ἐν μέσῳ δήμου ἔλεγε· Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ οὐδεὶς ἠῦρεν εἰπεῖν τι. Τί οὖν νῦν; εἰσέρχεται πρὸς τοὺς νοσοῦντας τέως, λόγοις αὐτοὺς παρακαλῶν, ὡσπερ ἰατρός διὰ τῶν φαρμάκων· οὐδὲν ἔχεις πονηρὸν, ἐὰν σωφρονῆς· χαλεπὸν τὸ νόσημα, ἀλλὰ δύναται λυθῆναι. Παρακαλεῖ αὐτοὺς, Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγῳ ἀναπαύσω ὑμᾶς· πεφορτισμένοι ἦσαν οἱ νοσηροί· φορτία γὰρ ἐστὶ νόσος, ἀταξία, πορνεία κλοπὴ, ψευδὸς, ψευδομαρτυρία· οὐ γὰρ οὕτω φορτίον βαρὺ, ὡς συνειδὸς πονηρὸν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ νοσῶν φοβεῖται τὸν ἰατρὸν, μάλιστα ὅταν χαλεπὸν ἦ τὸ νόσημα, μὴ που σιδήριον ὀξύνη, μὴ που πῦρ καίη, καὶ πολλοὶ τῶν νοσοῦντων εἶλαντο ἐναποθανεῖν τοῖς νοσήμασιν, ἢ ὑπομεῖναι τὴν ὀδύνην τὴν ἀπὸ τῆς ἰατρείας. καὶ καρπώσασθαι τὴν ὑγίαν τὴν ἀπὸ τῆς ὀδύνης, ἵνα μηδεὶς φοβηθῇ τοῦτο ὅτι· οὗτος ἦλθε, φησὶν· Ἀπαιτεῖ ἡμᾶς εὐθύνας τῶν ἁμαρτημάτων· ἀπαιτεῖ ἡμᾶς τῶν πλημμελημάτων· κολάσαι ἡμᾶς ἔχει, καὶ τότε ἡμᾶς διορθοῦται· ἵνα μηδεὶς τοῦτο ἐννοήσας φύγῃ· Δεῦτε, φησὶ, πρὸς με. Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον 64.33 ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Οὐδὲν βαρὺ· οὐκ ἔχω σιδήριον, οὐκ ἔχω πῦρ καῖον, οὐ καίω, οὐ τέμνω· ἀνώδυνος ἡ ἰατρεία, χωρὶς πόνου ἢ θεραπείας. Εἰ οὐ πιστεύετε, βλέπετε τὴν πόρνην, βλέπετε τὸν ληστήν, βλέπετε τοὺς Μάγους, τὸν τελώνην, τὴν Χαναναίαν· ὑπόδειγμα ὑμῖν ἔδωκα ἐκ προοιμίων· μὴ ἔκαυσα; μὴ ἔτεμον; οὐκ ἐδάκρυσεν μόνον ἡ πόρνη, καὶ παρθένων ἐγένετο σεμνοτέρα; οὐ προσεκύνησαν οἱ Μάγοι, καὶ εὐαγγελιστὰὶ ἐγένοντο; οὐκ ἦλθεν ἡ Χαναναία, καὶ τὴν ἰατρείαν ἔλαβε τοῦ θυγατρίου; Οὐκ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω.

Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι. Ταῦτα λέγω τὰ ῥήματα· Δεσπότης εἰμὶ, οὐ χρειαν ἔχω, οὐκ εἰμὶ δοῦλος ὑποκείμενος νόμῳ· κατηγορεῖ σου ὁ νόμος, ἀλλὰ λύω τὴν κατηγορίαν· αὐτὸν τὸν κατήγορον παύω. Πῶς; Ἐπαυσε γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις· κατηγοροῦσιν οἱ προφήται, ἀλλὰ μείζονα δίδωμι τὴν ἐλευθερίαν. Ἐλθὼν τοίνυν καὶ εὐρῶν τὴν φύσιν κακῶς ἔχουσιν, καὶ τοὺς μὲν ἐν πορνείᾳ, τοὺς δὲ ἐν μοιχείᾳ, κνίσαν καὶ καπνὸν τὸν ἀέρα μολύνοντα, τὰ ἄλλα πάντα, τί ποιεῖ;

Ὅρων πυρέττον τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, λούει· πρῶτον λέγει, Λούσαι, καὶ ἀπαλλάσσου τοῦ νοσήματος· λούει λουτρῶ παλιγγενεσίας καὶ ἀλείφει· καὶ τῷ χρίσματι τοῦ μύρου ἀλείφω σε, καὶ λούω καὶ μεταβάλλω σε. Καὶ τοσαύτη ἡ ἰσχὺς τοῦ λουτροῦ; Τοσαύτη. Κατάβηθι κάτω. Καταβαίνει κάτω, καὶ οὐ μένει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος. Μὴ σιδήρου χρεία; μὴ τομῆς καὶ ὀδύνης; ἐν ἡδονῇ ἢ ὠφέλεια· μὴ ἐπίπονος ἢ ἰατρία; Καὶ τί ποιήσομεν ἵνα σωθῶμεν; μυρία εἰργασάμεθα κακὰ, πονηρὸν ἔχομεν συνειδὸς, ἀπωλόμεθα. Λέγει βαπτίζεσθαι καὶ σώζεσθαι· καὶ γὰρ λαβὼν χρίει, λούει, εἶτα τρέφει στερεὰν τροφήν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀθῶος ὁ νοσηρὸς ἐγένετο, τρέφει αὐτὸν καὶ τρέφει τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ, καὶ ποτίζει τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ· Ἐμοῦ, φησὶ, τοῦ ἀναμαρτήτου. Ἐπειδὴ γὰρ ἐγένου σὺ ἀναμάρτητος ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, λαβὼν σῶμα τοιοῦτον, χρίει, λούει, τρέφει.

Τοῦτό ἐστι καινὴ κτίσις. Ὅταν εἰσέλθῃ πόρνος, καὶ γίνεται δίκαιος, οὐκ ἔστι καινὴ κτίσις; ὅταν εἰσέλθῃ ἄρπαξ, καὶ ἀπαλλαγῇ τῶν ἀμαρτημάτων, οὐκ ἔστι καινὴ κτίσις; Εἶδες ἐν τῇ χάριτι τὴν κτί 64.34 σιν; βλέπε καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὴν κτίσιν. Πόσαι πόρνοι κατέλειπον τὰ θέατρα, ἀφῆκαν σηρικὰ ἱμάτια, κατεπάσαντο σποδὸν, περιεβάλλοντο σάκκους, καὶ νῦν πολιτεύονται ἐν Χριστῷ; οὐκ ἔστι καινὴ κτίσις; Ὅταν οὖν ἴδῃς τὴν πόρνην μηκέτι πόρνην, ἀλλὰ παρθένου σεμνοτέραν, εἰπέ· Ἐκτίσθη αὐτῆς ἡ γνώμη, μετεβλήθη αὐτῆς ἡ καρδιά, μετέστη ἡ διάνοια ἀπὸ τοῦ τρόπου· οὐκ ἔτι αὐτὴ εἰς τὸ θέατρον, οὐκέτι ἄλλους βροχίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ σώζεται· οὐκέτι ἄλλοις γίνεται σκάνδαλος, ἀλλὰ σωτηρία· βλέπουσι γὰρ οἱ πόρνοι, καὶ σώφρονες γίνονται.

Ὅρᾱς καινὴν τὴν κτίσιν; Ὅταν ἴδῃς τὸν ἄρπαγα, τὸν Ἑλληνα, τὸν βωμοὺς λείχοντα, τὸν μαινόμενον κατὰ Χριστιανῶν, μυρίους ἀποδύοντα ὄρφανους, μυρίας γυμνοῦντα χήρας, Χριστιανὸν γενόμενον, καὶ τὰ ἑαυτοῦ διδόντα πένησι, καὶ εἰς παννουχίδας παραγινόμενον, εἰπέ, Ἐκτίσθη ὁ αὐτός· ὥστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ὅρα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καινὴν τὴν κτίσιν. Ὅταν ἴδῃς μοναχοὺς ὄρη κατειληφότας, ἐσταυρωμένους, τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως καταπατοῦντας, ἀγγέλους μιμουμένους τῇ ἀπαθείᾳ· ὥστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ἄπελθε εἰς Περσίδα, εἰ μὴ καὶ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ νοῦ· μητέρας ἐγάμουν, νῦν δὲ παρθενίαν ἀσκοῦσιν. Ὡστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Μέχρι βασιλέων βλέπε τὴν κτίσιν τῶν τὰ διαδήματα ἐχόντων. Πρὸ τούτου βασιλεῖς πάντα ἔπλησαν ἀσεβείας, νῦν δὲ βασιλεῖς εἰς ἐκκλησίαν ἀπαντῶσι· καίτοι πᾶσι φοβεροὶ οἱ βασιλεῖς· νῦν δὲ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῖς φοβερά.

Τίς τολμᾷ εἰπεῖν βασιλεῖ, Θεός σου τὸ διάδημα; ἡ δὲ Ἐκκλησία αὐτῷ λέγει, καὶ ὑπακούει, καὶ ἔρχεται γυμνῇ τῇ κεφαλῇ οὐδενὸς λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ παραινούντος· γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἀκαλλωπίστῳ· ρίπτει διάδημα, καὶ λαμβάνει σταυρόν. Εἰσέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν ὁ πτωχὸς καὶ ὁ βασιλεὺς ὁμοίως· οὐκ ἄλλως ὁ πτωχὸς, καὶ ἄλλως ὁ βασιλεὺς· οὐδὲ λέγει ὁ βασιλεὺς, Ἐμοὶ πλέον δὸς, καὶ τῷ πτωχῷ ἔλαττον, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν ἔχων, ὡς ὁ πτωχὸς καὶ ἐγώ· ὥστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ὑπὲρ δὲ τούτων ἀπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.